

Otázka: Opěrná soustava

Předmět: Biologie

Přidal(a): chichi78

Fce: -spolu s kosterní soustavou vytváří opěrnou soustavu
-umožňuje lokomoci (pohyb z místa na místo)
-pohyb vnitřních orgánů

původ:

-mezodermální

druhy:

1.Kosterní svalstvo (Příčně pruhované svalstvo)

objem: 40-50% tělesné hmotnosti

struktura: svalové vlákno = vzniká splýváním svalových buněk

-je vícejaderné

-20-150mikrom šířka, 0,5-20cm na délku

-umí se zkracovat

miofirbyly

- jemná bílkovinná vlákna podélně umístěná v cytoplazmě

a) aktin

b) myozin

stah vláken - musí k tomu být nervový vzruch → pohyb

- molekuly musejí vydat energii

- musíme mít dost Ca^{2+}

* motorická ploténka (nervsvalová ploténka)

- napojení nervového a svalového vlákna

acetylcholin = mediátor - vzruch se přenáší jeho vylitím z neuronu do svalového vlákna → změna

napětí na membráně a sarkoplazmatické rétikulum vylije vápník do cytoplazmy → mitochondrie

uvolní ATP → zkrátí se vzdálenost mezi svalovými vlákny a dojde ke stahu

- viz výše

hybná motorická jednotka = soubor svalových vláken, které jsou inervovány jedním nervovým vláknem (stovky až tisíce)

glykogen = polysacharid

- zásobní látka v cytoplazmě svalového vlákna, odkud bereme E

stavba kostního svalu:

- každý sval se upíná alespoň na 2 kosti

svalová únava - nedostatek glykogenu - při dlouhodobé zátěži

nahromadění kyseliny mléčné (neprocvičení se, pak se kyselina musí odbourat, když to při předchozím výkonu nestihla)

atrofie svalů = ochabnutí svalstva (při nepoužívání)

2. Hladké svalstvo

3% tělesné hmotnosti

kde:

- stěna trávicí trubice

- stěna močových cest

- stěna dělohy

- stěna močového měchýře a cest

- stěny cév
- něco málo v kůži

svalové buňky:

- tvár: podlouhlé, vřetenovité
- délka: 100-200mikrom dlouhé, 6-10mikrom široké,
- jednojaderné
- netvoří sarkomery (stah je dlouhotrvající, pomalý)

vegetativní nervy

- je jimi inervováno
- neovládáme jej svou vůlí
- a) motorické
- b) vegetativní

3.Srdeční svalstvo

- jen srdce
- 280-320g =0,4% tělesné hmotnosti
- =obdoba příčně pruhovaného svalstva
- svalová vlákna
- krátká
- splynutí 2-3 buněk → 1-2 jaderná
- šikmé můstky
- mezi svalovými vlákny
- ku rychlejšímu šíření vzruchů (impulzů)
- vlastní automacie srdce
- pracuje neustále
- okrsky nervové tkáně → šíří se po nich vzruch
- =impulz srdce vzniká v srdci, ne v mozku
- vegetativní nervy
- je jimi inervováno
- neodkážeme ovlivnit činnost srdce vůlí

přehled svalů:

- svaly (musculi)
- přes 600 svalů

-názvosloví svalů není jednotné

1) dle fce

- ohybače=flexory
- dvojhlavý sval pažní
- natahovače= extenzory
- přitahovače=adduktory
- odtahovače=abduktory
- svěrače=sfinktery
- rozvětače=dilatátory

2) dle směru svalových snopců

- přímé, šikmé, příčné

3) dle krajiny (kde leží)

- např.: spánkový, lícní, atd..

4) dle obrysu

- kruhový, čtyřhranný

5) dle počtu hlav

- biceps (dvojhlavý), triceps (trojhlavý), kvadriceps (čtyřhlavý)

6) dle tvaru

- dlouhý, plochý, krátký

svaly umožňující pohyb

v jednom směru =synergisté

proti sobě = antagonisté

SVALY HLAVY

1) žvýkací

- upínají se z kosti na kost
- vedou z oblasti spánkové k dolní čelisti → přitahování čelisti
- např.: Sval spánkový, Zevní sval žvýkací, Zevní a vnitřní sval křdlový

2) mimické

- nejvíce lidí
- začínají na kosti, upínají se do kůže

Sval čelní a týlní

- spojeny vazivovou blánou galeou aponeuroticou =šlacha
- rpaucjí proti sobě → mimika čela

Kruhový sval oční, kruhový sval ústní, Sval tvářový (trubačský), Lícní sval, Svrašťovač oční, Zdvíhač horního rtu a nosního křídla, Zdvíhač ústního koutku, Stahovač ústního koutku,

Bradový sval

SVALY KRKU

-umožňují pohyby hlavy

-Dlouhý sval krku, Dlouhý sval hlavy

-vedou hluboko podél páteře a pnou se na krční a hrudní obratle

-Svaly kloněné (fce: pomocné svaly dýchací, zvedají hrudník při hlubokém nádechu)

-Svaly nadjazylkové, jazylkové, podjazylkové (hlouběji za hrtanem, připojeny na kost hrudní)

Zdvihač hlavy (od kosti hrudní, přes kost klíční ke spánkové kosti)

Podkožní sval krku (začíná na žebrech, končí v mimických svalech; =platysma; tenký; umožňuje pohyby svalstva krku, u nás jen pohybů při žvýkání)

SVALY HRUDNÍKU

-Velký prsní sval (upíná se na kost pažní, umožňuje pohyby paže; se širokým svalem zádovým tvoří podpažní jamku)

Malý prsní sval (pod velkým; stejný jako velký)

Přední pilovité svaly (zvedají žebra, pomocné svaly dýchací)

Mezižební svaly → vnitřní (výdech-dýchací svaly)

→ vnější (nádech, rozpínají hrudník, dýchací svaly)

Bránice=Diastyma (vede vnitř těla;=hlavní dýchací sval, při nádechu dolů a plí s eplicí, při výdechu nahoru a vzduch se vytlačuje z plic; má 3 otvory pro jícn, dolní dutou žílu a aortu; tvořena hlavně vazivem; nasedá na ni hrot srdce)

SVALY BŘICHA

-uložené ve více vrstvách

fce.: tvoří břišní lis (drží vnitřní orgány na svých místech)

-účastní se pohybu trupu

-Přímý sval břišní -1; vedou přes něj šlachy → vyrýsování břicha

-pne se od žeber ke soně stydké

-zatínáme při předklonu

Šikmé svaly břišní -2; vzanořené pod přímým

-umožňují úklony

Příčný sval břišní -podílí se na břišním lisu

-je nejspodněji

Čtyřhranný sval bederní -pne se od žeber ke kyčlím, má tvar obdéliku

-je hluboko

SVALY ZAD

-ve více vrstvách

Sval trapézový -upíná se na drsnatinu kosti týlní, přes kost pažní a kolem páteře

-umožňuje pohyb(y hlavy a pohyby pažní

Široký sval zádový -vede od křížové oblasti a upíná se na kost pažní → tvoří podpažní jamku

-podílí se na pohybech trupu, paže

Rombický sval -stahuje lopatky k sobě (vede od lopatky k lopatce) → rovný postoj

Vzpřimovač páteře -vede kolem obratlů

SVALY HORNÍ KONČETINY

Deltový sval -umožňuje pohyby paže,určuje tvar ramene

-upíná se od lopatky a kosti klíční ke kosti pažní

Dvojhlavý sval pažní

-umožňuje flexi (ohnutí) v lokti → flexor

-pne se od kosti pažní na kost vřetenní

Trojhlavvý sval pažní

=extenzor → umožňuje natažení (extenzi) předloktí

-dvojhlavý a trojhlavý jsou spolu Antagonisté

Hluboký sval pažní

-flexor

-hluboký a dvojhlavná jsou spolu Synergisté

svaly předloktí:

-štíhlé svaly

-upínají se na kosti ruky a umožňují pohyby ruky

Vřetenní sval-flexe ruky, Loketní sval-extenze ruky(dva nejmohutnější)

svaly ruky:

-štíhlé rčátké svaly

-pnou se od kosti zápěstní až na články prstů → umožňují pohyby prstů

-spojeny poutky (drží svaly ruky pohromadě, fixují je)

SVALY DOLNÍ KONČETINY

Hýžďové svaly -Malý, Střední, Velký

-nejmohutnější svaly těla

-umožňuje vzpřímení postavy a pohyby stehna

Bedrokyčlostehenní sval

-pojmenován dle úponů

-hluboko usazen

-ohýbání a vytáčení stehna

Čtyřhlavý sval stehenní

-pne se od kyčlí až na kost holenní

-fixuje česku, natažení bérce (extenzor),

Krejčovský sval

-nejdelší sval našeho těla

-extenzor bérce

-kost kyčelní až koleno

-krejčovský a čtyřhlavý jsou synergisté

Dvojhlavý sval stehenní

-ze zadní strany nohy

-umožňuje flexi bérce (flexor)

-krejčovský a dvojhlavý jsou antagonisté

Svaly pološlašitý a poloblanitý

-flexory -spolu s dvojhlavým jsou synergisté, oproti ostatním antagonisté

Přitahovač stehna-adduktor, spojuje stehna

Odtahovač stehna-abduktor stehna, drobnější, pne se ke kostem kyčelním

svaly bérce:

-větší množství štíhlých svalů upínajících se na kosti nohy a umožňují pohyb nohy

Trojhlavý sval lýtkový -objímá lýtko; flexor nohy

Achillova šlacha -mohutná šlacha

Přední sval holenní -extezor nohy

-trojhlavý a přední jsou antagonisté

svaly nohy:

-skupina krátkých štíhlých svalů od kostí nártních a zanártních na články prstů

-pohyb nártů a článků prstů na noze

-pro tvorbu klenby přes ně vedou poutka a šlachy

Nemoci a úrazy svalové soustavy:

Svalová únava -svalstvo pracuje, ale nemá dostatek kyslíku, glykózy aglykogenu

→ natažení nohy (při tvorbě kyseliny mléčné a jejím odbourávání)

Natažení a natržení svalů-v důsledku svalové únavy a neprotažení

-projevy jsou silná bolestivost i krevní výron nebo i utržení svalu od šlachy

→ šití a nehybnost svalu

Zánět svalů a šlach -kvůli virové nebo bakteriální infekci

Svalový revmatismus -důsledek častých či opakovaných zánětů; záněty přechází k chronické onemocnění

→ přiměřený klid, teploudržující zábaly, koupele, prohřívací masti

Svalové křeče a ochrnutí svalů

s.k.-důsledkem nedostatku Ca a Mg

s.o. -dočasné či trval=, není v pořádku svalstvo

Svalová dystrofie

-asi v 6 letech, nejdříve ochrnutí končetin a po ochabnutí plic většinou postižený umírá

Trichinelóza -způsobená svalovcem stočeným → bolestivost svalů, přenosný na člověka z divoké zvěře

= KOSTERNÍ SOUSTAVA

= Pasivní pohybový aparát

-206 kostí

fce:

1. pevná opora těla
2. pasivní pohybový aparát
3. ochrana životně důležitých orgánů (srdce, hrudní koš, plíce,..)
4. opora měkkých tkání a orgánů

rozlišujeme

OSOVOU KOSTRU (páteř, hrudní koš, lebka)

KOSTRA KONČETIN (kostra horní končetiny, kostra dolní končetiny)

PÁTEŘ

Columna vertebralis

-33-34 obratlů (vertebrae)

OBRATLE

-tvoří pevný a ohebný celek

stavba obratle:

krční obratle (Vertebrae cervicales)

-7

C1 -C7

char.:

-nízké tělo, rozeklané trnové výběžky, otvory v příčných výběžcích (pro cévy)

C1 nosič

-nemá tělo, ale přední a zadní obratlový oblouk

-kloubní plošky nasedají na hrboly týlní → umožňuje kývavý pohyb

C2 čepovec

-má zub čepovce

-nasedá do nosiče → umožňuje otáčení hlavy

C7

-má hmatatelný trnový váběžek

hrudní obratle(vertebrae thoracicae)

-12

-Th1 -Th12

char.:

-trnové výběžky: ostré a šikmodolů skloněné výběžky

-kloubní ploška: pro kloubní spojení žebra

bederní obratle (vertebrae lumbalis)

-5

-L1-L5

char.:

- mohutné tělo obratle
- čtyřhranný trnový výběžek

fce: lumbální fce (odběr mozkomíšního moku)

křížové obratle (vertebrae sacralis)

- 5
- S2-S5
- až v 25 srůstají v kost křížovou (os sacrum)
- 4 páry otvorů, kudy prochází míšní nervy
- ženská je nižší a širší, mužská vyšší a užší (pohl.znaky)

kostrční obratle (vertebrae coccygeae)

- 4-5
- Co1-Co5

char.:

- neprochází jimi míšní kanál
- hrozí naražení nebo ulomení části kostrče

PÁTEŘ jako celek

-dvojesovitě zakřivená → odpružení páteře, zmírnění otřesů na lebku při chůzi
zakřivení

lordóza= prohnutí směrem dopředu

kyfóza= prohnutí směrem dozadu

-v důsledku napřímení člověka

vady páteře:

SKOLIÓZA = vybočení páteře vpravo či vlevo (většinou kvůli slabému svalstvu, puberta)

KULATÁ ZÁDA = důsledek ochabnutí šíjového svalstva - hrbení se

PLOCHÁ ZÁDA = lordózy a kyfózy nejsou výrazné (důsledek ochablého svalstva)

PROHNUTÁ ZÁDA =přílišná bederní lordóza (ochablé svalstvo)

VYHŘEZNUTÍ PLOTÉNKY =vysunutí meziobratlových plotének a zatlačení nervů

-v důsledku sportů, úrazů, ochablost svalů,..

HRUDNÍ KOŠ(Hrudník, Thorax)

hrudník je dorzovertrálně zploštělý= předozadně zploštělý

fce:

- chrání srdce a plíce
- připojení mezižebních svalů na žebra → dýchání (roztážení hrudního koše)

stavba:

-12 hrudních obratlů

-12 párů žeber

=tenké, ploché, zahnuté kosti

-krvetvorba, ..

Pravá žebra = chrupavkou se upínají na kost hrudní

-7 páry

Nepravá žebra =chrupavkou se upínají na předchozí žebro

-3 páry

Volná žebra =končí ve stěně břišní dutiny; fixována vazivem

-2 páry

-kost prsní (Sternum)

rukojeť kosti hrudní= rozšířená část; kloubní spojení s klíčovými kostmi,,..

tělo kosti hrudní

měčovitý výběžek kosti hrudní -konec k.h.; stlačitelný, přechází v chrupavku

LEBKA

(Cranium)

fce: chrání mozek a smyslové orgány

dělení:

1) MOZKOVÁ ČÁST (Neurocranium)

a). spodina lební (baze lební)

b). klenba lební

2) obličejová část (Splanchnocranium)

Mozková část- spodina lební

kost týlní (os occipitale)

-má otvor týlní-průchod míchy

-2 týlní hrboly -kloubní spojení páteře a lebky → kývání hlavou

-zevní hrbol týlní - pokryt drsnatinou → upínání svalů (trapézového,..)

-muži ho mají i s drsnatou výrazněji

kost klínová (os sphenoidale)

- tvarově složitá → tvoří tzv. Křídla
- nejdůležitější část spodiny lební
- rozděluje spodinu do přední, střední a zadní jámy lební
- turecké sedlo = prohlubeň mezi středními jámami pro zapadnutí hypofýzy
- vedlejší nosní dutiny -jsou zde velmi hluboko uložené

kost spánková (os temporale) -párová

- vytváří šupinu, která kryje spánkovou oblast
- kost skalní (os petrosum) -součást os temporale
- uložení vnitřního ucha
- bodcovité výběžky -pomocí vaziva se na ně věší jazylka (kost pro podepření hrtanu)
- jařmový oblouk -tvořen výběžkem kosti spánkové a lícní

kost čichová (os ethmoidale)

- tvoří strop nosní dutiny → vytváří proděravělou ploténku (vedení čichových nervů)
- vedlejší nosní dutiny

Mozková část- klenba lební

kost čelní (os frontale)

- srůstá v 1 kost asi ve 2 letech, když nezaroste → metopismus (kost vypadá jako párová)
- z části tvoří i očnice
- ženy mají hrboly kosti čelní výraznější, muži více sklopené vzad
- muži mají výraznější nosní zářez a nadočnicové oblouky
- vedlejší nosní dutiny

kost temenní (os parietale) -párová

švy (sutury)

- tvořené vazivem
- postupně kostnatí

Obličejová část

- 14 kostí + jazylka

horní čelist (maxilla) párová

- vybíhá v oblouk čelisti horní -zuby
- obshauje vedlejší nosní dutiny

dolní čelist

- podkovitý tvar

stavba: tělo (oblouk dolní čelisti-zuby)

-2 výrazné výběžky

-bradový výběžek (jen lidé, muži větší)

kost patrová (os palatinum) .párová

-tvoří kostěný podklad tvrdému patru

-ódděluje nosn a ústní dutinu

kost nosní (os nasala) -párová

-tvoří kostěný podklad hřbetu nosu

kost radličná (vomer)

-tvoří kostěný podklad nosní přepážky

skořepý nosní -3 páry

-přední, střední a zadní drpbné kůstky rozdělující porstor nosní dutiny

kost lícní (os zygomaticum)-párové

-určují šířku a tvar obličeje (rasové znaky)

-jařmový oblouk (kost lícní a spánková)

kost slzní (os lacrimale)- párová

-podílí se na stavbě očníce

-prochází jí slzný kanálek

kost jazylka (os hyoideum)

-hranatě podkovitý tvar

-pomocí vazů je zavěšena na bodcovité výběžky kosti spánkové

-podpírá hrtan

-tvoří oporu svalstvu jazyka

-nepatří ani k osově ani k lebeční části

KOSTRA KONČETIN

KOSTRA HORNÍ KONČETINY

pletenec horní končetiny = lopatkový

-fce.: připevňuje volnou horní končetinuk hrudníku

-složení:

lopatka (scapula)

-plochá kost trojúhelníovitého tvaru

-nahore hřeben lopatky → nadhřebenová lopatka

→ podhřebenová lopatka

-hřeben vybíhá v nadpažkový výběžek (součást ramenního kloubu,

dotváří kloubní jamku)

-hákový výběžek = pozůstatek kosti krkavčí

-připojení lopatky ke kosti hrudní

-lopatka je připojena k žebřím pomocí svalstv a vaziv

klíční kost (clavicula)

-esovitě prohnutá kost

-v přední části připojena k rukojeti kosti hrudní

-je kloubně připojena k lopatce

volná horní končetina

kostra paže

kost pažní (humerus)

-výrazná kulovitá hlavička

kostra předloktí

-spojeny mezikostní blánou

supinace -kosti jsou rovnoběžné, nekříží se a palce směřují ven

pronace-křížení kostí, palce směřují dovnitř

kost vřetenní (radius)

-vede k palci

kost loketní (ulna)

-vede k malíku

kostra ruky

kosti zápěstní (ossa carpi)

-8 ve 2 řadách

proximální řada (blíž k tělu a počítáme od palce)- loďkovitá, poloměsičitá, trojhranná, hráškovitá

distální řada (dál od těla, počítám od palce) -kost trapézová, trapézovitá, hlavatá, hákovitá

kosti záprstní (ossa metacarpi)

-5

-tvoří kostěný podklad dlaně

články prstů (phalanges)

-3, 2 palec

klouby

kloub ramenní

-kulovitý, nejpohyblivější

-účastní se na něm lopatka, kost pažní, kost klíční

kloub loketní

-funkčně závěsný, ale tvarem kladkový (2kladky)

-kosti pažní, loketní a vřetenní

zápěstní kloub

-kosti loketní, vřetenní a 3 zápěstní kůstky

KOSTRA HORNÍ KONČETINY

pletenec dolní končetiny=pánevní

fce.: připojuje volnou dolní končetinu k páteři

kostpánevní (os coxae)-párová

-vznik srůstem 3 kostí

kost kyčelní (os ilium)

-hřeben kosti kyčelní, tělo je lopata kosti kyčelní

kost stydká (os pubis) -párová

-napojuje se na kost kyčelní a vede dopředu

-jsou spojené sponou stydkou (chrupavka)-symphyza

kost sedací (os ischii)

-mezi kostí sedací a stydkou je otvor ucpaný vazivem

pánev(pelvis) =kost křížová a kost pánevní

-u muže je pánev užší a vyšší s obloukem stydkým $<90^\circ$, pánev je kruhovitá

-oblouk stydký =oblouk, který svírají kosti pánve

-u žen širší a nižší, šišatější, s obloukem větším než 90°

volná dolní končetina

kostra stehna

kost stehenní (femur)

-nejdelší a nejmohutnější kost našeho těla

-typicky kulovitá horní epifýza

-stehenní krček -úzké místo, hrozí zlomenina, i příčina smrti

velký a malý chocholík -2 hrboly, výrazná drsnatina, upnutí hýžďových svalů

kondily = 2 hlavice dolní epifýzy, nasedají na kost holenní

kostra bérce

kost holenní (tibia)

-přední strana tvoří neosvalenou hranu a vnitřní kotník nohy

-mohutnější než lýtková

kost lýtková (fibula)

-spojena s kostí holenní

-vytváří vnější kotník nohy

-mezi nimi je vazivová kostní blána

kostra nohy

kosti zánártní (ossa tarsi)

-7 kostí

-vytváří vnitřní a vnější paprsek

vnitřní paprsek: kost hlezenní, kost lodkovitá, 3 kosti klínové

vnější paprsek -kost patní (patní hrbol), kost krychlová

kosti nártní (osa metatarsalia)

-5 kostí

-tvoří nárt

-každá z kostí vede k jednomu z prstů

články prstů (phalanges)

-každý 3 kůstky, palec 2

nemoci: klenba nohy (podélná a příčná) -odpružení při chůzi

→ plochá noha (řeší se ortopedickými vložkami)

-otisk nohy je široký, nohy do x, hrbení páteře

→ vysoká noha -problém při chůzi, z vysokých podpatků, otisk paty se oddělí

klouby dolní končetiny

kyčelní kloub (acetabulum -jamka v kosti pánevní, kam jde epifýza femuru)

-2.nejpohyblivější kloub našeho těla

kolenní kloub

-složený

-kost stehenní, holenní, lýtková

-součástí je česka (neotočíme nohu vpřed)

-hodně vazů

-nejsložitější kloub těla

menisky -vyrovnávají nerovnosti

hlezenní kloub

-kost hlezenní, holenní, lýtková

-připojení bérce

Nemoci, vady, úrazy kosterní soustavy

vady

vady:

-páteře (vypsané)

-v klenbě nohy (vypsané)

-rozštěpy-páteře (nárůst obrtalů)

-patra (může být rozštěpený ret až k nosu)

artróza=poškození kloubní chrupavky → degenerace kloubu

-bolest popř záněty a deformace kloubů

prevence: sport s mírou, kolagen v potravě

revmatická artritida=zánětlivé onemocnění kloubů

-v kloubním pouzdře v hlavici vzniká zánětlivé ložisko, které se dále šíří

-bolest a snížená hybnost

osteoporóza=řídnutí kostí

-zejména hlavice kostí

-častěji u žen

-hrbení páteře, snižování obratlů, náchylnost ke zlomeninám

prevence: pestrá strava bohatá na vápník avitamíny

dna (podagra)=metabolicky aktivní onemocnění

-v kloubních pouzdrech se ukládají soli kyseliny močové (vznik při trávení živočišných bílkovin)

+ alkoholu (narušení kloubního pouzdra, záněty)

zlomenina:

=fraktura

1) jednoduchá -jeden zlom

2)vícečetná

3)tříštvá

a) vnitřní

b) otevřená -hrozí vykrvácení či infekce

podvrtnutí

=distorze

-dočasné

vykloubení

=euxace

-hlavice vypadne z jamky

Bechtěrova nemoc= zánět, zvětšování kostní hmoty

1. [Vývoj, stavba a činnost soustavy opěrné a pohybové](#)
2. [Kosterní soustava - maturitní otázka z biologie \(2\)](#)
3. [Kosterní soustava - maturitní otázka z biologie \(3\)](#)